

- * Trehörna Socken idag - Bjärsjö
- * Sockenrådet – 1 000-årig tradition
- * Årets skördefest genomförd
- * Minnen från andra världskriget
- * Historisk vandring gjordes inomhus

TREHÖRNA SOCKEN IDAG - BJÄRSJÖ...

År 1949 köpte Sven Andersson, "Åke i Bjärsjös" pappa, en av gårdarna i Bjärsjö. Där växte Åke Andersson upp tillsammans med sina föräldrar och sin bror Stig. Nu sitter vi i Åkes och hans frus, Birgitta Karlssons, "nya" hus i Kättestorp och de berättar om Bjärsjö och Kättestorp.

När Åke var liten fanns det fyra gårdar i Bjärsjö by. Alla fyra var levande lantbruk med mjölkkor, grisar och hästar. Till varje gård hörde ett antal hektar åkermark och ängar men större delen av gårdarnas areal bestod av skog. På varje gård fanns barn och ungdomar i olika åldrar. Affär och skola fanns i Trehörna endast tre kilometer bort.

Birgitta växte efter 10-årsåldern upp i Sommen där hennes föräldrar drev ICA-butiken. När Åke och Birgitta hade träffats flyttade de till ett av husen på gården i Bjärsjö. De fick sonen Nicklas som hade förmånen att växa upp på samma gård som sin pappa. 1983 tog Birgitta och Åke över jordbruket på gården. Som mest hade de ett 25-tal mjölkkor. Det märks när de berättar att de alltid har hjälpts åt i arbetet. Bara det att mjölka korna två gången per dag tog sin tid. Båda hade samtidigt andra arbeten. Birgitta arbetade i butik i Boxholm och Åke körde lastbil.

Åkes pappa, Sven, bedrev jordbruk men hade samtidigt entreprenadmaskiner och Åke och Birgitta har följt i hans spår. Ett par år efter att de tog över jordbruket köpte de en rundbalspress.

Detta gjorde att Åke anlitas av många andra lantbrukare. Birgitta berättade att hon inte såg mycket av Åke från "två veckor före midsommar till början av oktober". Han hade ständigt uppdrag åt andra bönder. Efter detta blev det allt mer av entreprenadmaskiner. Den Trehörna-borna brukade anlita för bland annat grävning var "Åke i Bjärsjö".

Samtidigt fortsatte de med jordbruket. De höll på med mjölkkor till 2003 och amkor till 2011. Ett par år efter att de slutat med kor sålde de gården i Bjärsjö och flyttade in i Kättestorp. På den gården hade Åkes pappa Sven vuxit upp men sedan många år hade huset stått tomt. Under ett och ett halvt år genomförde de med hjälp av Åke Holmkvist en varsam renovering och modernisering. Gamla brädgolv sparades och en del timrade väggar fick vara synliga. Ett spänt tak togs bort, hundratals nubb fick dras ut och ett vackert tak med breda bräder togs fram. I köket sparade man spishällen och den gamla murstocken och satte in en gammaldags järnspis. Hela huset är en smakfull blandning av gamla vackra detaljer och modern bekvämlighet. Dagarna före jul 2013 flyttade de in. De stortrivs och Birgitta berättade att det känns som om de alltid bott i huset.

Under de 60 år som gått sedan Åke var liten har Bjärsjö förändrats kraftigt. Två av mangårdsbyggnaderna från 50-talet är borta. Ett annat boningshus har flyttats till platsen för ett av husen. En av gårdarna är sommarhus men på den gård där Åke växte upp bor idag två systrar i de båda huset. De är brorsdöttrar till Nicklas Äng som köpte gården. Det finns inga mjölkkor men markerna betas av köttdjur. Utöver dessa kor finns det hästar i ladugårdarna och lador i både Bjärsjö och på Kättestorp har byggts om till maskinhallar. Så även om Bjärsjö och Kättestorp har förändrats kraftigt så är det i högsta grad en levande bygd.

SOCKENRÅDET – 1 000-ÅRIG TRADITION

När kristendomen kom till Sverige för ca 1 000 år sedan organiserades efterhand församlingarna och bygderna i form av socknar. Dessa socknar omvandlades till kyrkliga församlingar och landskommuner 1862 med samma geografiska omfattning.

Landskommunerna tog undan för undan över kyrkans uppgifter inom ex. fattigvård och skola.

Trehörna var en såväl egen kommun som egen församling fram till 1952 då man gick upp i Alvastra kommun och bildade en större församling med Rök som huvudförsamling. Nästa steg togs då Alvastra kommun gick upp i Ödeshögs kommun 1971 och Röks församling gick upp i Ödeshögs församling 2006.

Vad finns då kvar av Trehörna socken idag? Det geografiska området finns naturligtvis kvar. Gårdar och byar ligger där de ligger men Trehörna som administrativ enhet har upphört. När Trehörna gick upp i Ödeshögs församling bildade man Trehörna sockenråd som är ett rådgivande organ till församlingsrådet i Ödeshög.

Sockenrådet består av Trehörnabor som är intresserade av att arbeta för kyrkan. De träffas några gånger per år i Hembygdsgården. Mikael

Brickarp sitter ordförande. På mötena får de information om kommande gudstjänster och andra kyrkliga aktiviteter. De kan även komma med förslag. Medlemmarna i sockenrådet tar ansvar för att det finns kyrkkafe och utför en del arbete på hembygdsgårdens olika byggnader. De ansvarar också för Trehörna museum. Sockenrådet får varje år 5 000 kr att disponera men är så begränsade av församlingens/pastoratets regler att de hittills inte haft mycket nytta av dessa pengar. De skulle vilja köpa in nya utemöbler till hembygdsgården men har inte fått ja till detta. När det gäller förtroendeuppdragen i Trehörna kyrka så handlar det om kyrkvårdar. Dessa utses av församlingsrådet i Ödeshög och just nu är det Mikael Brickarp, Berit Pettersson och Gunni Karlsson.

När det gäller församlingarna eller socknarna så har de genomgått samma utveckling som alla andra större organisationer i Sverige. Från att ha varit små enheter mycket nära den lokala befolkningen så har det blivit sammanslagningar till större enheter längre bort från de berörda. Från att Trehörnaborna har haft eget ansvar för kyrka, skola och fattigvård så är det idag kvar ett sockenråd som har förslagsrätt men som inte alltid tillfrågas ens inför gudstjänstplaneringen. Men de som deltar i sockenrådet upprätthåller en 1 000-årig länk till gånga tider och det är ett hisnande tidsperspektiv.

Text & Bild: Sture Brolin

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Karin Boye skrev ”visst gör det ont när knoppar brister, varför skulle annars våren tveka”. Denna tvekan hör inte längre endast våren till.

En rekordvarm höst har gjort att löven varit gröna länge. Det är som om de har tvekat att lämna sin trygga plats på grenen för att låta sig falla till marken. Och gräset ville aldrig sluta växa. Men trots det är vi återigen på väg mot Lucia, jul och nyår.

Vi var osäkra på om vi kunde genomföra Lucia detta år. Men nu är det på gång. Den första övningen inför Lucia är genomförd med över 20 barn i olika åldrar. Många är små men mycket duktiga på att sjunga.

Lördagen den 10 december kl. 18.00 är alla välkomna till Trehörna kyrka för att delta i Luciahögtiden.

Vi kommer också att genomföra Nyårs-gemenskap i Lusthuset. Förra året, i efterdyningarna av pandemin, var det inte så många som deltog. Vi tror att det blir fler i år men väljer att ta in en anmälan så att vi vet hur många snittar som behöver göras. Se Händer i Trehörna på sista sidan.

Ett år har gått fyllt med olika aktiviteter i byalagets regi. Dessa aktiviteter sköter inte sig självt. Det går åt mycket ideellt arbete för att Trehörna skall vara den trivsamma och vackra plats den är.

Ett stort tack till alla som gjort en insats och till alla som deltagit i allt som gör Trehörna till en plats fylld av gemenskap.

Hoppas vi ses snart!

STURE BROLIN

MINNEN FRÅN ANDRA VÄRLDSKRIGET

Finska barn som åker med ångfartyget Arcturus från Åbo till Stockholm.

Det är snart 80 år sedan 2: a världskriget slutade och idag finns inte så många som har tydliga minnen av krigsåren men Trehörnabladet har träffat några gamla Trehörnabor och här är deras minnen.

En av personerna är Vivan Peterson, född Berg, som idag bor i Kristianstad. Vivan är dotter till Robert och Lisa Berg som under ett antal år drev affären i Trehörna och som bodde i Erikslund. När kriget började bodde Vivan tillsammans med systemen Kerstin och föräldrarna i Hålan Östergård. Gården ligger på södra sidan av vägen mellan Tranås och Ödeshög. Föräldrarna var bönder och på gården fanns grisar kor och andra djur. Vivan var inte så gammal när kriget startade men hon har ändå en hel del minnen kvar. Ett minne är Kristidsnämnden och att nämnden förde förteckning över alla djur som fanns på gårdarna. Grisar och en del andra djur räknades och nämnden kontrollerade så att inga grisar slaktades och såldes på den svarta marknaden. Mitt under brinnande krig övertog pappa Robert affären i Trehörna efter sin bror Herbert som hamnat i onåd då han gjort en del "svarta" affärer. Familjen flyttade då från Hålan till Erikslund. På den tiden låg inte affären i huset på östra sida av vägen utan på den västra sidan och husen ägdes av Behmska

stiftelsen. Vivan har minnen av att familjen hade skynken för mörkläggning och att man vid några tillfällen hörde flygplan och då hängdes skynkena upp för att täcka alla fönster. Vivan minns också de finska barn som kom till Trehörna under kriget.

En av de familjer i Trehörna som tog emot finska barn var Gottfrid och Lilly Pettersson som då bodde i Lilla Löverhult. Deras dotter Els-Mari som idag bor i Linköping minns när den lilla flickan Lea kom till deras familj. Flickan var bara 4 år och kunde inte ett ord svenska. Hon kom tillsammans med två syskon, Raily och Pecka, från Finska Karelen. Resan gjordes med tåg via Haparanda och tog åtskilliga timmar. Vid något tillfälle hade tåget stoppat och alla fick springa ut och slänga sig i snön då man trodde att tåget skulle bombas. En del barn åkte båt till Sverige men tåg var vanligast och framför allt säkrast då många fartyg torpederades av ryssarna. Systemen Raily bodde hos Malkolm och Svea Stark och brodern Pecka bodde hos Anders och Elsa Johansson i Mosstorpet. De finska barnen kunde inte ett ord svenska när de kom och ingen i de svenska familjerna kunde ett ord finska. Barnen var duktiga och lärde sig svenska väldigt fort och under sina 3 år i Sverige i stort sett glömde de det finska språket. Barnen anpassade sig

MINNEN FRÅN ANDRA VÄRLDSKRIGET - FORTS

snabbt i sina nya familjer och till livet i Sverige men Els-Mari minns att de tre svenska familjerna ofta träffades vilket var till stor glädje för de finska barnen som då fick träffa sina syskon. Barnen gick i skolan i Trehörna och när Lea skulle börja i första klass fick Els-Marie, som var ett år yngre, också börja som stöd och sällskap. Innan skolstarten fick Els-Marie träffa en doktor som kontrollerade att hon var mogen för skolan. Utöver de tre syskonen kom det ytterligare 5-6 barn till Trehörna. Lea hade minnen från Finland och lärde Els-Marie hur man skulle springa och söka skydd när man hörde flygplan.

Från 1939 fram till 1944 reste över 70 000 barn från Finland till Sverige. Över 7 000 av dessa barn återvände aldrig till Finland utan adopterades av sina nya föräldrar i Sverige. Krigsbarn från Finland skickades även till både Norge och Danmark men i betydligt mindre antal. Anledningen till att barnen fick lämna Finland var kriget och allt elände det skapade. Det fanns även åsikter i den finska riksdagen att det var bra ifall många finnar dödades i kriget för då kunde barnen flytta tillbaka och "bygga upp" Finlands befolkning igen. Om det var rätt eller fel att skicka barnen till Sverige diskuterades i både Sverige och Finland både

under och efter kriget. För många barn var det en tuff tid i Sverige då de hamnade i "fel" familj där nya familjen inte var snäll och ibland utnyttjande barnen som gratis arbetskraft. Det man med säkerhet kan säga är att det måste ha varit hemska och dubbla trauman för barnen. Första att lämna sina familjer i Finland på en resa där man inte visste vad man skulle möta. Sedan samma trauma en gång till då man rycks upp igen för att återvända till Finland. Många barn som kom som unga till Sverige kanske hade glömt både språk och sina gamla familjer. Els-Marie minns när Lea efter kriget tillsammans med många andra barn sattes på tåget i Tranås för att resa tillbaka till Finland. Många grät och ville inte släppa taget om sina svenska "föräldrar". Även de svenska "föräldrarna" och de nya syskonen var ledsna och grät. Att se Leas ansikte genom tågfönstret när tåget rullade iväg är en minnesbild som Els-Marie aldrig kommer att glömma. Els-Mari har under alla år behållit kontakten med Lea och de har träffats flera gånger, bla i Toronto i Canada dit Lea flyttade som vuxen. Då hade hon gift sig och fått två barn. Tyvärr dog hon för några år sedan.

Flera minnen kommer i nästa nummer.

Text & Bild: Christer Ignell

LIVET I TREHÖRNA PÅ 1800-TALET

Höstens historiska vandring blev inställd och ersattes av en föreläsning i Lusthuset med rubriken "Byn, gården och människan under 1800-talet".

Kalle Bäck berättade inlevelsefullt om hur människor levde på den tiden och hur bondgårdar var samlade i små byar. Dessa bondbyar fanns i Trehörna och på de flesta platser runt om i hela Sverige.

Idag är bebyggelsen på landsbygden betydligt mera utspridd jämfört med hur det såg ut på 1800-talet. Då låg gårdarna samlade i små "byar" och kunde i vissa områden som i Skåne bestå av upp emot 40 olika gårdar. I

Östergötland och Trehörna var byarna inte så stora. I Östergötland var det som mest runt 20 gårdar i en by och i Trehörna som mest 4-5 gårdar. Exempel på sådana byar i Trehörna är Skruvhut och Bjärsjö där det fanns 5 gårdar och Hult med 4 gårdar.

I byarna levde människorna nära varandra och de var också väldigt beroende av varandra. Den åkermark som tillhörde byn "delades upp" så rättvist som möjligt mellan varje bonde. Stora gården var uppdelade i olika delar, s.k. tegar, där varje bonde hade sin egen lilla teg att odla på. Tegarna var oftast långa och smala med en snittbredd på bara 10-15 meter. De kunde inte alltid brukas var för sig och bönderna var då tvungna att enas om vilken gröda som skulle odlas och de var också ofta tvungna att passera varandras mark för att nå sin egen lilla teg. Varje bonde kunde ha upp mot 50 små tegar att odla på och dessa var utspridda runt byn.

Systemet hade både fördelar och nackdelar. En fördel var att marken fördelades rättvist och då

LIVET I TREHÖRNA PÅ 1800-TALET - FORTS

man levde nära kunde man hjälpa varandra när det behövdes. Nackdelar var att odlingen inte blev effektiv då stora åkrar delades upp i småbitar och att man var helt beroende av varandra när det gällde sådd, skörd mm. Det var heller inte effektivt då det ofta var långt mellan tegarna vilket gjorde att mycket tid gick åt till att förflytta sig från en teg till en annan. Det var också svårt och att genomföra förbättringar och förändringar då alla måste vara eniga. Det vanligaste sädeslaget som odlades var korn och på slutet av 1800-talet kom även havren. Potatis, som är en av våra "basfödo" idag, började odlas på 1840-talet men då inte för att ätas som mat utan för att användas för att bränna brännvin.

Viktigaste djuret på gårdarna var oxen som användes som dragare. Hästen kom först på 1930-talet. I Trehörna födde man upp oxar som "exporterades" som dragdjur till bl.a. Stockholm och Falu koppargruva. I Falun kunde de också bli råvara till den berömda falukorven. Gustafva Behm, ägare av Trehörna säteri, sålde oxar till bla Norrköping. På gårdarna fanns även kor men korna hade inte riktigt samma betydelse som idag då de bara gav mjölk på sommaren när de kunde beta ute. På vintern var fodret så dåligt att de knappt överlevde och på våren hände det att de var så klena och utmärklade att de fick bäras ut ur ladugården. En ko på 1800-talet var hälften så stor som idag och producerade ca 500 kg mjölk per år. Stor skillnad mot idag då en ko normalt producerar 6-7000 kg mjölk per år.

En annan stor skillnad jämfört med idag var bebyggelsen i byarna. Idag bygger vi ett fåtal stora byggnader medan man på 1800-talet byggde ett litet hus för varje ändamål. Det var bostadshus, dass, ett hus för kor, ett för höns ett för gris, en lada osv. Det kunde bli runt 15 olika hus på varje gård vilket kunde bli 60-70 hus i en liten by. Idag räknar man med att det i genomsnitt är 5 olika hus på en gård. Orsaken till att man byggde flera små hus var att man ville minska risken vid en eventuell brand. Om det fanns ett avstånd mellan varje hus var

risken för spridning mindre. Brandrisken i byarna var senare en av orsakerna till att byarna splittrades i samband med reformen om laga skifte.

Husen var små och takhöjden var betydligt lägre än idag. Det behövdes inte 220 cm i takhöjd då medellängden på en man var 163 cm vilket är nästan 20 cm kortare än idag. Levnadsvillkoren var tuffa och medellivslängden på mitten av 1800-talet var strax över 40 år för män och några år mer för kvinnor. Det är mycket lägre än idag när vi har en medellivslängd som är en bit över 80 år för både män och kvinnor. Man blev alltså "gamal" redan i unga år och den tidens 35-åring såg ut som dagens 70-åringar. Utöver det så saknade de flesta i stort sett alla tänder i munnen. Det var med andra ord ett tufft liv, ofta dålig och ensidig kost, hårt arbete, dålig hygien, dåliga bostäder och inte i närheten av den sjukvård och de mediciner vi har idag.

År 1827 kom lagen om "laga skifte". Lagens syfte var att varje bondes mark skulle samlas och läggas ihop på, i bästa fall, en plats. För att uppnå rättvisa fick den som fick sin andel i sämre jord lite mera mark och den som fick bra jord fick lite mindre mark. Reformen medförde att byarna ofta splittrades och att gårdar flyttades. Det räckte att en bonde i byn begärde

skifte för att det skulle verkställas. För att genomföra skiftet tillkallades en lantmätare som på ett så rättvist sätt som möjligt hade ansvar för att genomföra skiftet. Inte sällan skapade begäran om skifte och även själva genomförandet oenighet och osämja mellan bönderna då det kunde vara svårt att göra alla nöjda.

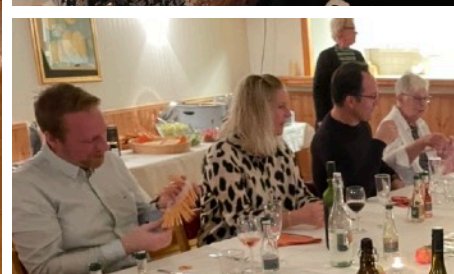
Efter skiftet blev odlingsarbetet betydligt effektivare och varje gård producerade mer.

Skiften genomfördes olika snabbt i landet. I Östergötland gjordes de flesta skiften under andra halvan av 1800-talet.

Vill du veta mer om livet på 1800-talet och även se hur en liten bondby såg ut? Håll då utkik efter datum för nästa historiska vandring för då tar Kalle med oss till en av dessa små byar i Trehörna.

Text & Bild: Christer Ignell

SKÖRDEFEST I TREHÖRNA MED LOKAL ODLING

Årets höstfest blev en skördefest på lokalproducerade råvaror. Mycket av ingredienserna kom från Linus och Emmas odlingar hos "Klockemakarns" i Ekeberg.

Pumpasoppa till förrätt, rotfruktsgryta som huvudrätt och äppelpaj till dessert. Ett tjugotal gäster satte sig vid dukat långbord och lät sig

väl smaka. Förutom mycket god mat och trevlig samvaro med andra Trehörnabor uppträdde Johan Kollberg med sång till gitarr. Alltefter kvällen framskred blev det fler och fler på dansgolvet. Johan behärskade på ett bra sätt att såväl underhålla som att spela till dans. En mycket lyckad festkväll. Stort tack till festkommittén.

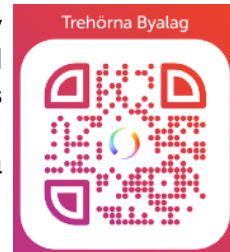
Fondmedel kan sökas av elever till det år man fyller 25 år och bo i, eller har stark anknytning till, Trehörna. Ansökan ska skickas senast 15:e januari till Per Karlsson, mail hult.vastergard@gmail.com eller post till Hult Västergård, 57399 Tranås. Frågor besvaras av Per Karlsson 070-875 53 49. Beslut och utbetalning senast mars månad.

**Behmska
Stiftelsen**

Medlemskap i Byalaget ger dig del av allt som byalaget gör och man bidrar till att upprätthålla de traditioner som finns (Gourmetrace, Valborg, Midsommar, Lucia mm) och du får 50% rabatt på hyran i Lusthuset. Bli medlem idag!

SWISH: 123 493 56 31 **BG:** 406-4309

Avgiften för enskild person är 100 kr och för familj 200 kr.

JULPYSSEL I GARAGE LOCKAR GENERATIONER

Vi närmar oss jul och då är det många som pysslar och förbereder sig inför den stora helgen. En plats där det pysslas sedan många år i garaget på Behms Väg 3 i Trehörna där Anders och Lilian Johansson bor. Det hela

började för många år sedan när Lilian och Kerstin Johansson besökte en julmarknad och insåg att kransar och annat "pynt" av granris borde vi kunna göra själva. Det testade och resultatet blev jättefint och sedan har det bara fortsatt. För 8-10 år sedan anslöt Maret Miller med barnbarnet Alice Pettersson så idag pysslar flera generationer tillsammans.

Gänget samlas varje år i slutet av november för en heldag tillsammans där avbrott för kaffe och glögg som serveras av Anders Johansson är en del i gemenskapen. Resultatet efter flera timmars arbete är jättefina kransar, julbockar mm.

Text & Bild: Christer Ignell

HÄNDER I TREHÖRNA

DATUM	TID	PLATS	ARRANGÖR	HÄNDELSE
10 DEC	18.00	Trehörna Kyrka	Svenska Kyrkan & Trehörna Byalag	LUCIAFIRANDE. Byalaget bjuder på pepparkaka och glögg i kyrkan efteråt
26 DEC	16.00	Trehörna Kyrka	Svenska Kyrkan	JULENS PSALMER & SÅNGER. Gudstjänst och kyrkokören sjunger.
31 DEC	15.00	Lusthuset	Trehörna Byalag	NYÅRSGEMENSKAP. Trehörna manskör, snittar och cider. Anmälan till Ingela Brickarp 072-732 14 19 eller ingela.brickarp@gmail.com senast 27 dec.
06 JAN	11.00	Trehörna Kyrka	Svenska Kyrkan	LJUSGUDSTJÄNST. Gudstjänst och kyrkokören sjunger.
10 FEB	18.30	Lusthuset	Trehörna Byalag	ÅRSMÖTE. Trehörna Byalag håller årsmöte med efterföljande pubkväll.
08 MARS	19.00	Lusthuset	Trehörna Fiskevårdsförening	ÅRSMÖTE. Föreningen Trehörna Fiskevårdsförening håller årsmöte.

TIPS

Trehörnabladet finns att läsa på vår hemsida: www.trehorna.nu.

Här finns även tidigare nummer av tidningen att läsa.

REDAKTIONSKOMMITTÈN

Kommittén består av Sture Brolin, Kicki Svenberg, Peter Frejhagen, Emma Nilsson och Christer Ignell.

Material till tidningen skickas till:

Sture Brolin: sture.brolin@outlook.com / 072-730 95 52